Yaşadığımız Günler: Sağcılık, Siyasal İslâm ve KHK

tezkire'nin yayınlanmadığı süre içerisinde Türkiye'de susulup geçilemeyecek bir çok şey oldu. Türkiye'nin son dört yıldır içine sokulduğu akıl almaz toplumsal terbiye programının en yoğun ve kasvetli günleri yaşandı. Her aşamanın bir öncekini arattığı, buna karşılık her aşamada, bundan ötesi de olmaz herhalde dedirtecek kadar çılgınca seyreden bu sürecin gidişatını, son sayımızda, "başımıza gelecek, daha kötü şeyler henüz gelmedi" şeklinde boşboğaz bir kehanetle öngörmüştük. Bu öngörüyle bir kötümserlik ve karamsarlık mesajı vermeyi asla düşünmemiştik. Aslında dünyanın yaşamakta olduğumuz her ânıyla bir imtihan olduğunu düşünenlerin kötümserliğe ve karamsarlığa kapılmasını gerektirecek hiç bir şey yoktur. Hasbelbeşer, yaşanan somut olayların sıcağı sıcağına bırakabileceği etkiler bir yana, yaşanan hiç bir olay, kendi başına ilahî müfredatın dışında cereyan etmiyor. Bu olayda görkemli güç gösterileriyle her geçen gün biraz daha azgınlaşan iktidar odakları bu süreçte, kendilerinden önce milyonlarca defa tekrarlanan bir rolün kötü oyuncularından başka bir şey değildirler. Bu rolü oynayanlara özgü akıl(sızlık), bu rolü oynayan herkesin kapılabileceği olağanüstü güç zehabı, sonunda tarihin o müthiş unutturucu anaforuna yakalanıyor. Bu anafor öyle asırlar sonra anlaşılabilecek bir anafor falan da değildir. Bir biyografik süre içerisinde bile defalarca müşahede edilebilecek bir şeydir. Şimdi onlardan ne kaldı? Biraz sonra bunlardan ne kalacak? Ve biraz sonra bizlerden ne kalacak? Kimin bıraktığı kimin ne işine yarayacak?

Kuşkusuz, böyle zamanlara özgü teselli sözlerinden değildir bunlar. Hesabını şimdi göremeyenlerin bütün hesaplarını üstün bir gücün göreceği yarınlara erteleme yönündeki çaresizliği gibi de algılanmamalı. Bu dünyada boyun eğmeyerek, dik durarak, zalimin zulmüne yardımcı olmamak suretiyle zaten az bir iş yapılıyor değildir. Bununla zulüm odakları yeterince çıldırtılıyor ve tarihsel rollerini oynamak üzere tekrar sahneye çağrılıyor. Kula kul olmamak gibi, insanı asıl insan yapan bir ilkeye sahip olanlar bir bilseler bu ilkenin başlı başına ne kadar büyük bir güç kaynağı olduğunu, muhtemelen başka bir güç kaynağı aramayı lüks addederlerdi. Bugün çılgınlık boyutlarına varan mücadelelerin tek anlamı ve tek yorumu vardır: Kendini her şeyin sahibi gören bir anlayışın mülkünü savunma ve koruma telaşı. Bu mülkiyet duygusu devlet aygıtı üzerindeki uygulamasını özel hayatlara, bireylerin bedenlerine kadar görmek istemektedir. Sekiz yıllık eğitime yaptığı vurgu ve ısrar, vatandaşların ancak kendisi adına çocuk sahibi olabilecekleri yönünde bir irade tezahür ettirirken, kılık kıyafet uygulamasıyla bu anlayışı iyice pekiştirmiş oluyor ve diyor ki, sizin bedenleriniz sadece bana aittir. Onlar üzerinde başkalarının (başka tanrıların) bir inisiyatife sahip olması söz konusu değildir.

Bedenin siyasal, ideolojik ve dinsel iktidarların güç gösteri alanı olarak bir metafor işlevi görmesi ne kadar ezelî bir durumsa, bugün karşı karşıya kaldığımız bedeni-temellük uygulamaları, bütün gelişmişlik, modernlik veya karmaşık

yapılarına karşılık son derece arkaik bir güdüye dayanmaktadır. Başörtüsüyle bu iddiaya verilen cevap bedeninin kendisine ait olduğu ve kimsenin kulu ve kölesi olmadığıdır. Bu anlamda başörtüsü bir kula kulluktan özgürleşme talebini ifade eder. Onu yasaklama yönündeki ısrar sürdükçe bu anlamı daha da tebarüz edecektir.

Tam da burada **tezkire**'nin bu sayısında gündemine aldığı konular önemli bir anlam ifade etmektedir. Hayli zamandır, İslâmcılığın iflası, siyasal İslâm'ın sonu gibi sosyolojik analizlerden geçilmiyor. Bütün bu analizlerin göstermeye çalıştığı şey gerek dünyadaki yeni siyasal ve kültürel gelişmelerin veya arayışların bir sonucu olarak, gerekse ya bu sürece ayak uyduramadığı ya da zaten şu âna kadarki performansıyla başarılı sayılamayacak İslâmcılığın bir düşüşte olduğudur. Kuşkusuz bu analizlerin hepsini destekleyebilecek bir sürü ampirik örnek bulmak zor değildir. Ancak bütün bu gözlemlerin gerek dünyadaki gidişatın apar topar okunması, gerekse İslâm ve siyasal davranışın çok özel ve işin tabiatını ele vermeyen bir okumasının sonucu olduğunu söylemek gerekiyor. Oysa küreselleşme teması veya gerçeği, Avrupa'yla entegrasyon teması veya gerçeği, liberal demokrasinin bütün dünyaya yayılması teması veya gerçeği, bütün bunların dünyanın önüne nasıl bir tarihsel olumsallık açacaklarını hatta şu anda açmakta olduklarının yeterince takdir edildiğini zannetmiyoruz. Bütün bu gidişatların bir seçenek olarak İslâm'ı devre dışı bırakması bir yana, bütün bu gidişatların en önemli sorunlarının İslâm ve Müslümanlar olduğu, sadece söz konusu ettiğimiz siyasal İslâm analizlerinden bile anlaşılabilir. Hâlâ kurulmaya çalışılan yeni dünya düzeninin dayandığı üretim ve bölüşüm ilişkilerine en önemli, hatta tek önemli itiraz potansiyelinin Müslümanlarca taşındığının ifadesidir bunlar. Ancak İslâm'ın siyasal tezahürlerinin hiç bir zaman ortadan kaybolmayacağının tek gerekçesi bu değildir. Yukarıda çizdiğimiz tabloda, siyasetin bütün modern görüntüsüne rağmen en arkaik duygularıyla insanları kendine kul etme iradesinden asla vazgeçmediği sürece, buna karşı İslâm'dan yana bir direnişin her zaman bakî kalacağını söylemek bile gerekmiyor. Çünkü İslâm bir tevhid dini olarak her zaman kula kulluğa karşı çıkan bir sevk-i tabiî ile siyasal bir varoluş moduna sahip olmuştur ve olacaktır.

Kaldı ki bugün alabildiğine kitleleri kendine kul etme yönünde büyük mesafeler katetmiş, karmaşıklaşmış ve insanları köle gibi ezen, sömüren, en basit insan haklarını şu veya bu yollarla yok sayan toplumsallaşma biçimlerinin yaşandığı bir dünyada İslâm'ın hangi iddiasından niçin vazgeçmesi gerekiyor? Siyasal İslâm denilen olgu, tam da dünyanın bu tarz üzere kuruluşuna yöneltilen evrensel bir itirazdır. Bu itirazı sevkeden esas motif kula kul olmama motifidir ve nasıl dünyanın çarpıklıklar, haksızlıklar, sömürüler, insan hakları ihlalleri üzerine kurulmasını gözetenler bu dünyada hep varoldularsa, buna karşı özgürleşme iradesinin bir ifadesi olarak İslâm'ın da bir imkân olarak varolacağını söylemek gerekiyor. Bu imkân belki bir iktidar imkânı, bir alternatif refah imkânı veya bir somut dünyevi kazanımlar imkânı olarak geçerli olmayabilir. Ama kula kulluğun reddinden elde edilecek insanca bir kendilik bilincinin

verdiği özgürlük imkânının geçerliliği hiç bir zaman ve hiç bir yerde kaybolmaz.

Siyasal İslâm'ın sonu temalarına yer yer bazı Müslümanların "öz eleştiri" kabilinden sarf ettiği sözlerin referans teşkil ettiğine sıkça rastlanmaktadır. Müslümanların kendilerini daha iyi tanımak, yaptıkları işleri daha iyi anlayıp geliştirmek üzere, bir çeşit öz-düşünümsellik kalitesi olarak performanslarının giderek kendi söylemlerinin sonunu işaret etmek üzere kullanılması söz konusu oluyor. "İşte, İslâmcılar da kendi bitişlerini ilan ediyorlar" veya "İslâmcılar da İslâmcılığın bir yol olmadığının nihayet farkına vardılar", türünden vahşi bir sevinçle karşılanan bu tür öz eleştiri faaliyetleri, giderek İslâm'ın mevcut dünya düzeni hakkında yaptıkları tonlarca eleştiriyi gölgede bırakmaya, hatta o düzenin zafer ve üstünlüğünün gösteri kortejine bir çeşit "itirafçılar" kontenjanından dahil edilmektedir. Bu konuda hatırı sayılır medyatik figürler türemiş bulunuyor. Bunlardan birinin on yıl önce söyledikleriyle bugün söyledikleri yan yana getirildiğinde bir gazeteci yordamıyla çok kolay bir "vazgeçiş" veya "itiraf" mizanseni çıkarılabiliyor. Kuşkusuz buna söz konusu figürlerin erdemli "öz eleştiri" etkinliğini fersah fersah aşan, çıkarın kokusunu iyi alan köylü kurnazı yaklaşımının da ciddi bir katkısı oluyor. Bu durum, **tezkire**'nin ilk sayısından itibaren oldukça önemsenen "öz eleştiri" ameliyesi üzerinde biraz daha düşünmeye ve bu konunun abartıldığını fark etmesine yol açmıştır. Bugün dünyanın bu şekilde kurulmasına yöneltilecek itirazların kesinlikle kendimize yönelteceğimiz eleştirilerden daha önemsiz olmadığı üzerinde durmak gerekiyor. Size mikrofonu uzatan gazetecinin fikir ve emek köleliği üzerine, o söylemlerin tedavüle sunulacağı medya dünyasının içinde bulunduğu ve insanın tüylerini diken diken edebilecek karmaşık iktidar ve sömürü ilişkilerinin çirkin ve vahşi tabiatı üzerine, İslâmcılık adına bir şeyler söylemek daha acil bir görevken, hiç yapılamayacak tek şey öz eleştiridir. Çünkü meşhur sözün gereği olarak alçakların yanında alçakgönüllülük yapmamak gerekiyor, aksi taktirde sizi gerçekten de alçak zannederler. Bugün bir alçak gönüllülük erdeminin sonucu olarak tezahür eden söylemlerin zalimlerin zulmünün gerekçesi haline getirilmiş olması söz konusudur.

Elbette ki, kendini eleştirmek, kendi üzerinde düşünmek son derece önemli ve güçlü bir erdemdir. Ancak sizin bütün eleştirel potansiyelinizin sonuçta herkesin dövdüğü ve zaten "kendi kendine dövünen" bir figür yaratılmak üzere istihdam edilmesi, açıkça bir suistimale hizmet etmektir. Oysa Müslümanlar, yola çıkış gerekçelerinden koptukça, kendilerini eleştirerek düzeltme yönünde bir reflekse sahip olmaları gerekse de, bunun dünyanın bozuk kuruluşuna yönelttikleri eleştirinin kurnazca savuşturulmasına alet edilmesine fırsat vermemelidirler. Açıkçası, bugün İslâmcılığın bütün varoluş gerekçeleri fazlasıyla mevcuttur ve onu eskatolojik bir hikayenin aktörü kılmak isteyenlerin heveslerini kursaklarında bırakmak üzere özgürlük çağrısını yinelemek durumundadır.

Müslümanların belli dönemlerde belli siyasal ifade biçimlerini seçmeleri, bazılarını terk etmeleri kendi sonunu ifade etmez, olsa olsa aynı istencin başka türlü ifadeleri olarak anlaşılabilir. Müslümanlar belli dönemlerde belli ideolojik

angajmanlara nasıl ve niçin girmektedirler? Kuşkusuz bu yönüyle sosyolojik veya siyaset bilimsel analizlerin konusudurlar.

İçsel bir otantiklik sorunu itibariyle ise, bu ifade biçimlerinin bazıları yeterince hatta hiç isabetli olmayabilir. Bazıları İslâm'ın bu istencini yeterince iyi yorumlayamamış insanların konjonktürel ideolojik zaaflarının bir sonucu olabilir. Bize göre İslâm'ın sağcılıkla, muhafazakârlıkla ve milliyetçilikle değişik dönemlerde, özellikle Türkiye'deki buluşmaları böylesi bir isabetsizliğin bir sonucu olmuştur. İslâmcılığın sağcılıkla münasebeti her zaman ciddi bir sorun olmuştur. Müslümanlık iddiasının kendini sağ-sol ekseninde sağa daha yakın hissetmesini, büyük ölçüde sağ propagandanın bir başarısı olarak görmek mümkündür. Dünyada dinî düşüncenin her türü sağ siyasal tutumlarla tabiatı gereği bir yakınlık hissetmişse de bunun esasen bir yanılsama olduğunu kabul ediyoruz. Ayrıca Türkiye'de ve dünyada İslâmcılık modern dünyadaki bütün tezahürlerinin yedeğinde sağ ve solun ötesinde bir siyasal konum arayışınca nitelenmiştir. Buna mukabil söylemlerindeki hakkaniyet arayışı, muhaliflik ve evrensellik itibariyle, ille de bu eksende düşünülmesi gerekirse, bunun sola daha yakın olduğu açıktır. Yine de Türkiye örneğinde İslâm'ın sola daha yakın olduğu anlamına gelecek bir şey söylemek, özellikle Türk solunun kendine özgü nitelik(sizlik)leri dolayısıyla, hem karşılığı olmayan bir şey hem de İslâm'ın gerçekten de sağ ve solun ötesindeki daha derin iddialarını dar bir eksenin içine hapsetmek anlamına gelecektir. Yine de böyle bir temanın etrafında dönme ihtiyacının kendisi, sadece, İslâm'ın asla sağcılıkla bir akrabalığı bulunmadığını söyleme zaruretinden ileri geliyor.

İslâm, kuşkusuz Türkiye'deki veya bütün dünyadaki meşruiyetini bir "yer"e ait olmaktan almaz, almamalı. Meşruiyetini bir "yer"den alan bir hareketin veya bir çağrının "insan"ı genel olarak çağırabileceği bir "kurtuluş/felah" yoktur. O açıkçası ırkçı bir hareket olmak zorunda olur ki, en asgarisinden hicret gibi bir arketipi olan (ve tabii ki paralelinde bir sürü başka öğe barındıran) bir dinin mensuplarının günün birinde bir milletin veya bir toprağın bağlısı olmayı kendilerine bir meşruiyet ve haklılık kaynağı olarak benimsemeleri, diğer sosyolojik süreçlerin payı düşünüldüğünde bir düşüş olarak algılanmalıdır. Kuşkusuz varoluşsal olarak bir yerin yerlisi olmak, dolayısıyla o yerin diliyle konuşmanın lüzumu ile kendi iddialarını o yere ait ve bağlı kılmak arasında ince sayılamayacak bir çizgi vardır. O çizgi daha da koyulaştırılmalıdır. Dergimizin bu sayısında İslâm ve sağcılık arasındaki ilişkilerin ele alındığı, tartışıldığı, bu yönde yapılmış tartışmalara katkıda bulunulduğu yazılar yer almaktadır. Murat Güzel, Muzaffer Emin Göksu, İlhami Güler ve Hasan Hanefi'nin yazıları bu çerçevede, İslâm ve sağcılık münasebetlerini irdeliyor. Bu sayıda yayınlanan yazılar bu konudaki tartışmaları tabiî ki kapatacak/tüketecek nitelikte ve hacimde değildir. Biz bu dosyayı sürekli katkılara açık tutacağız. Bundan sonraki sayılarda da bu konudaki çalışmaları yayınlamaya devam edeceğiz.

Yaz aylarında, hükümetin memurun özlük haklarında iyileştirme yapmak üzere meclisten almış olduğu Kanun Hükmünde Kararname çıkarma yetkisini

tam bir suiistimalle, irticaî ve bölücü faaliyetlere bulaşmış memurların iki müfettişin raporuyla yargısız bir biçimde görevlerine son verebilmesine imkân tanıyan bir karar doğrultusunda kullandı. Bölücü faaliyet nedir? İrticaî faaliyet nedir? İrtica nedir? Hükümet aldığı yetki doğrultusunda memurun özlük haklarında hangi iyileştirmeleri yaptı? gibi soruların cevabını geçelim. Bu durum önümüzdeki sonbahar boyunca hiç sıcaklığını kaybetmeyecek bir kriz alanı, askerin bütün varlığıyla tam bir gövde gösterisi alanı haline getirildi. Denilen şey 30000 kişilik bir irtica ordusunun devleti ele geçirmek üzere devlete "memur" olduğudur. Son cümleyi biraz sesli okumak bile Türkiye'de işlerin hangi düzeyde algılandığı yönünde oldukça karamsar, bir o kadar da gülünç bir tablo vermeye yeter. Bu konudaki ayrıntılı analizler, gerek bu sayının gündem yazıları gerekse sonraki sayılarımızda fazlasıyla yer bulacağa benziyor. Ancak peşin olarak söylenmesi gereken şu ki, devletin bu tabiatı orta yerdeyken; memur kavramının, memur varoluş tarzının ve memur mevzuatının tabiatı orta yerde dururken, memurun devleti ele geçirmek üzere bir güç olarak tasavvur edilmesi başlı başına bir cehalet değilse, sonucu sahiplerine hiç de hayırlı gelmeyecek bir paranoyadan başka bir şey de değildir. Çünkü siyasetin giderek devlet aygıtının dışında sayısız mecralar bulabildiği günümüz toplumunda, bir muhalefet hareketini etkisiz hâle getirmenin en iyi yolu onu devlette istihdam etmektir. Aslında devşirme sisteminin mantığında da bu düşünce az çok yer bulmaktadır. Gerçekten, 657 sayılı memurlar kanunun içeriğine bakıldığında, bir insanı etkisiz hâle getirmenin en iyi yolunun onu "memur kılmak" olduğunu görmek mümkündür. Bugünün siyasal imkânları açısından en zayıf konum memurun konumudur ve kesinlikle memuriyetten bağı koparılan bir birey bütün siyasal performansını memuriyet hayatından çok daha etkili bir halde sergileme imkânlarına da açılır. Bunu görmemek için tımarhane seviyesine gelmiş bir paranoyanın insanın gözünü bürümüş olması gerekiyor.

tezkire